

Chronione i rzadkie rośliny

Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego

Chronione i rzadkie rośliny Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego

Wydawca:

Mazowiecki Zespół Parków Krajobrazowych
ul. Sułkowskiego 11
05-400 Otwock
www.parkiotwock.pl

Konsultacja: mgr Ewa Sychut-Czapla

Rysunki: Iwona Grzywacz

ISBN: 978-83-60886-07-6

Nakład: 600 egz.

Otwock, 2018

*Projekt pn.: Ochrona bioróżnorodności w mazowieckich parkach
krajobrazowych zrealizowano w ramach RPO WM na lata 2014-2020*

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejski Fundusz
Rozwoju Regionalnego

Ochrona bioróżnorodności w mazowieckich parkach krajobrazowych

Samorząd Województwa Mazowieckiego jest Beneficjentem, a Mazowiecki Zespół Parków Krajobrazowych jest jednostką, która realizuje projekt współfinansowany z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020 pn: „*Ochrona bioróżnorodności w mazowieckich parkach krajobrazowych*”.

Projekt składa się z czterech zadań realizowanych na terenie trzech mazowieckich parkach krajobrazowych: Kozienickiego Parku Krajobrazowego, Mazowieckiego Parku Krajobrazowego oraz Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego. Jego celem jest wzmocnienie ochrony bioróżnorodności w mazowieckich parkach krajobrazowych poprzez realizację poniższych zadań:

1. Czynna ochrona raków: szlachetnego i błotnego oraz ryb: różanki i strzebli błotnej.

W obrębie Ośrodka Edukacyjno-Muzealnego Kozienickiego Parku Krajobrazowego w Augustowie stworzono wylęgarnię i odchowalnię dla raków i ryb w celu restytucji tych rzadkich i chronionych gatunków w wytypowanych wodach na terenie mazowieckich parków krajobrazowych.

2. Czynna ochrona wilgotnych siedlisk na obszarze Natura 2000 Bagno Całowanie w Mazowieckim Parku Krajobrazowym.

W wyniku wykaszania, odkrzaczania, pielęgnacji siedlisk leśnych oraz wprowadzania brzozy niskiej poprawi się stan wilgotnych siedlisk na obszarze Natura 2000 Bagno Całowanie w Mazowieckim Parku Krajobrazowym.

3. Wykonanie remontu ścieżki przyrodniczej "13 błota stóp" na Bagnie Całowanie w Mazowieckim Parku Krajobrazowym.

W ramach zaplanowanych działań zostanie wyremontowana infrastruktura terenowa na ścieżce przyrodniczej na Bagnie Całowanie. Ponadto powstanie przewodnik po ścieżce w wersji tradycyjnej - papierowej oraz elektronicznej.

4. Czynna ochrona rzadkich, chronionych gatunków flory w Nadbużańskim Parku Krajobrazowym.

Zachowanie bioróżnorodności cennej, unikatowej flory jest możliwe dzięki ochronie in-situ (w miejscu występowania) i ex-situ (w formie banku genów i uprawy zachowawczej) dziesięciu wybranych gatunków roślin naczyniowych zagrożonych wymarciem w skali całego kraju.

Oddana w Państwa ręce niniejsza książeczka-malowanka jest efektem realizacji części edukacyjnej wyżej opisanego projektu i zawiera 10 gatunków roślin chronionych występujących na terenie Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego.

Gnidosz królewski

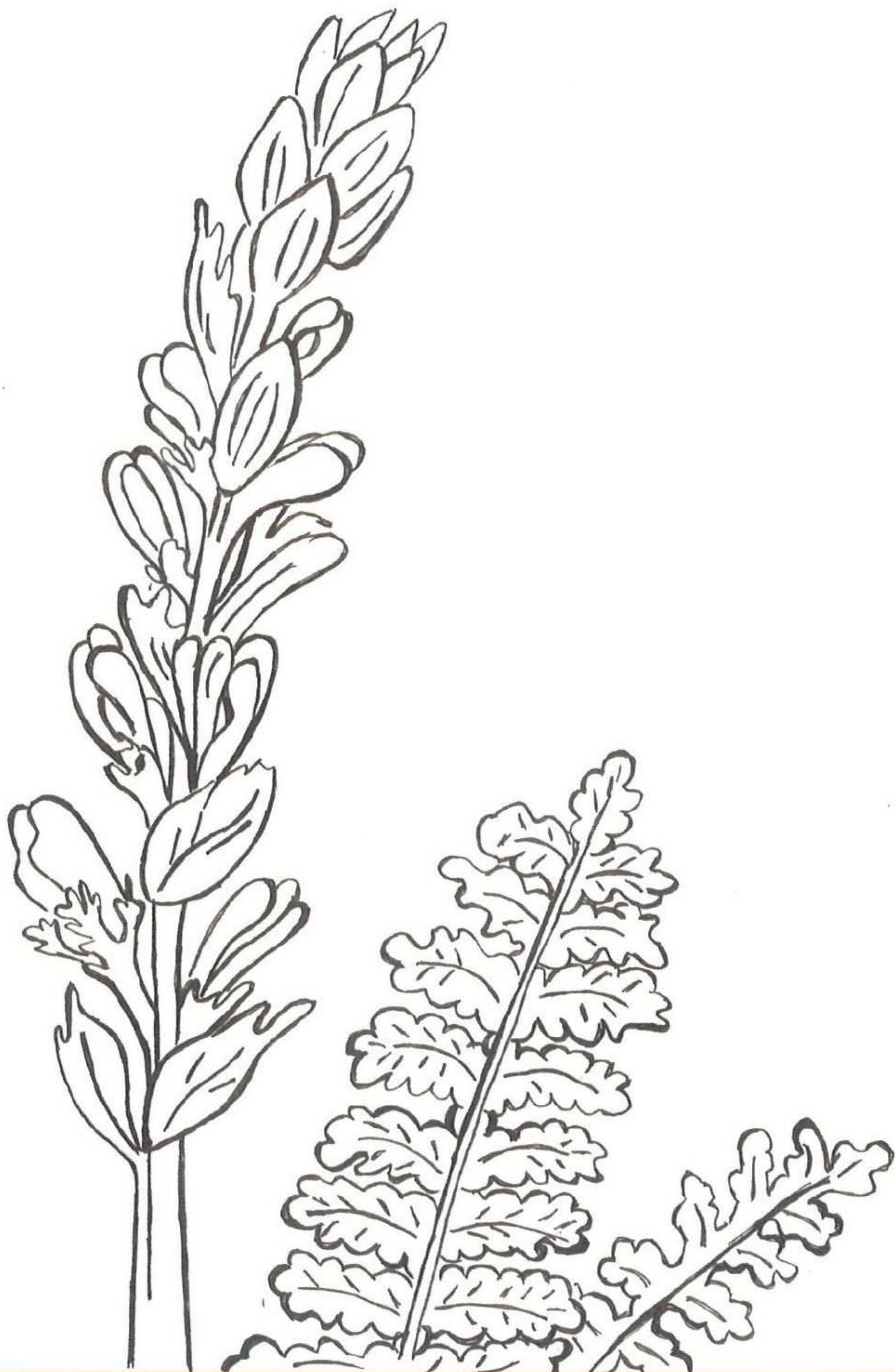
Status ochrony:

- ścisła ochrona gatunkowa
- Czerwona Lista Roślin - EN - zagrożony
- Polska Czerwona Księga Roślin - EN - zagrożony

Opis:

Jestem bardzo rzadkim gatunkiem objętym ochroną ścisłą. Należę do rodziny zarzawowatych. Spotkać mnie można na torfowiskach oraz na wilgotnych łąkach. Dorastam do jednego metra wysokości. Prowadzę półpasożytniczy tryb życia, który polega na pobieraniu wody i soli mineralnych z korzeni innych roślin. Mam skrętolegle ustawione żółte kwiaty, zebrane w luźny kłos. Moje dolne długie i pierzastodzielne liście mają postać rozety. Kwitnę od czerwca do sierpnia.

Mieczyk dachówkowaty

Status ochrony:

- ścisła ochrona gatunkowa wymagająca ochrony czynnej
- Czerwona Lista Roślin - NT - bliski zagrożenia

Opis:

Należę do rodziny kosaćcowatych i rosnę na wilgotnych łąkach. Potrafię osiągnąć jeden metr wysokości. Na szczycie sztywnej łodygi posiadam duże, jednostronnie ułożone kwiaty koloru liliowo-purpurowego, zebrane w grono. Moje liście są długie, wąskie i kształtem przypominają miecz. Kwitnę w lipcu i jestem zapylany przez owady z rzędu błonkoskrzydłych.

n
e
i
u

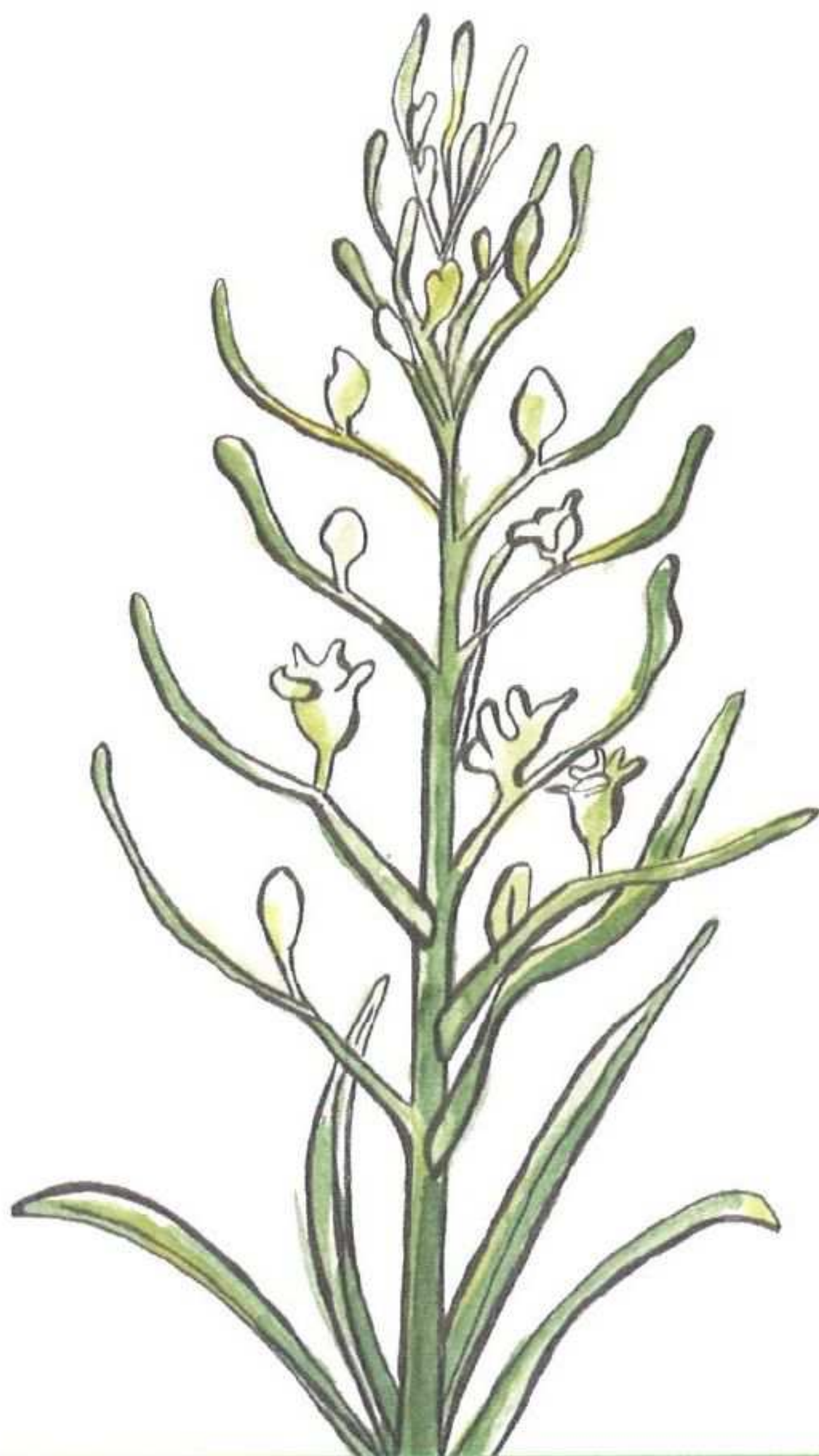
Leniec bezpodkwiatkowy

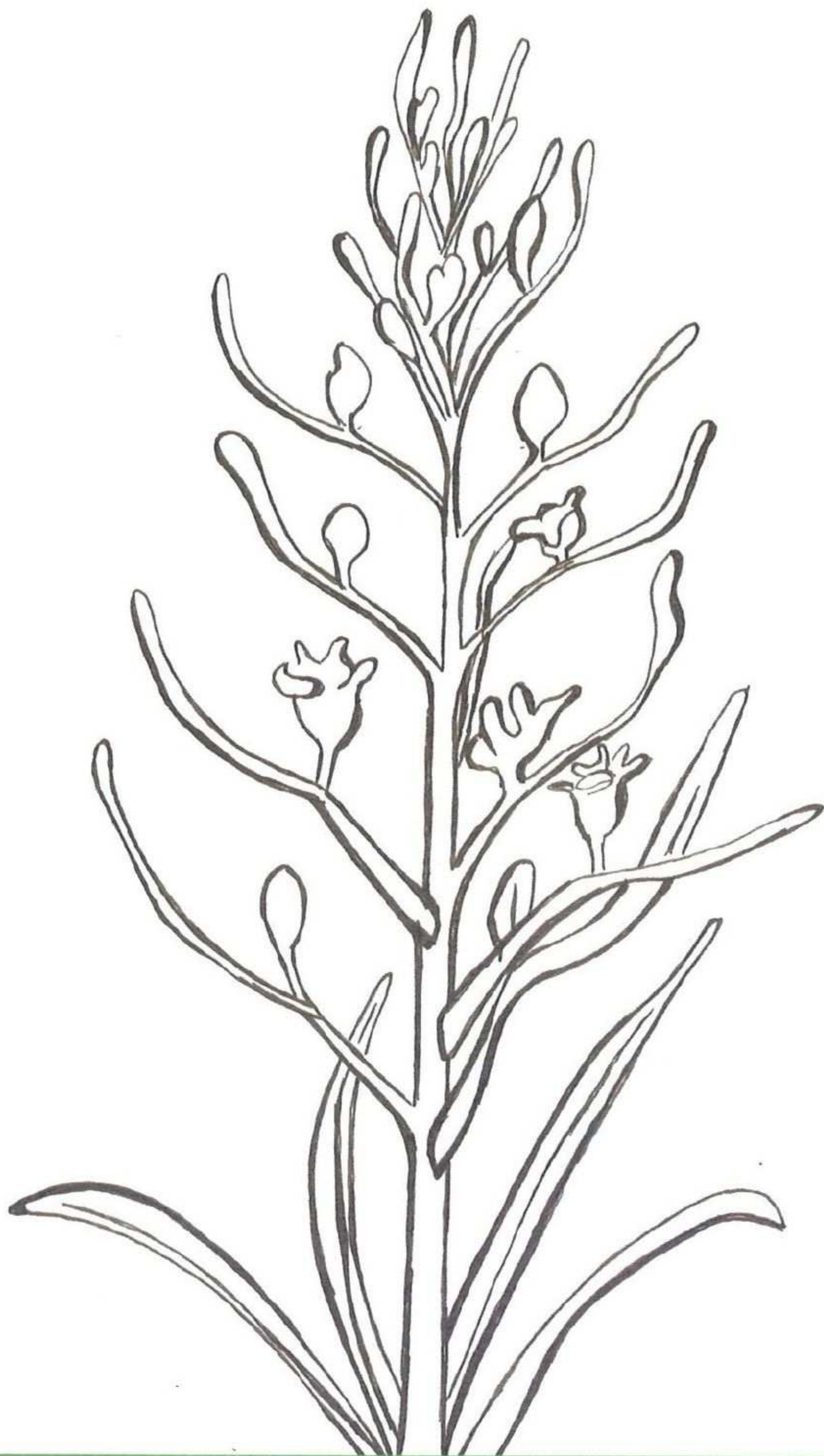
Status ochrony:

- ścisła ochrona gatunkowa wymagająca ochrony czynnej
- Czerwona Lista Roślin - VU - narażony
- chroniony Konwencją Berneńską
- chroniony Dyrektywą Siedliskową

Opis:

Jestem bardzo niepozorną roślinką dorastającą do 30 centymetrów wysokości. Należę do rośliny sandałowcowatych. Posiadam płózące kłacze z rozłogami. Kwiaty mam bardzo małe koloru biało-zielonego, zebrane w luźne grono z liśćmi na szczycie. Liście moje są siedzące, wąskie i lancetowate. Kwitnę w maju i czerwcu. W dodatku jestem półpasożytem, który czerpie wodę i sole mineralne z korzeni innych roślin. Rosnę na murawach, śródleśnych łąkach i w zaroślach.

Storczyk kukawka

Status ochrony:

- ścisła ochrona gatunkowa wymagająca czynnej ochrony
- Czerwona Lista roślin - VU - narażony

Opis:

Należę do rodziny storczykowatych. Mogę urosnąć do 50 centymetrów. Moje kwiaty mają kolor purpurowy lub jasnofioletowy i słabo pachną. Są jednak duże i przypominają żołnierza w hełmie. Posiadam od 3 do 5 długich i szeroko lancetowatych, błyszczących liści. Kwitnę w maju na wilgotnych łąkach, gdzie jest dużo światła.

ty
ją
ch.

Goryczuszka gorzkawa

Status ochrony:

- ścisła ochrona gatunkowa
- Czerwona Lista Roślin - EN - zagrożony

Opis

Jestem rośliną z rodziny goryczkowatych. Żyję w rozproszeniu. Kwitnę od września do października a kolor fioletowo-liliowy. Posiadam naprzeciwległe liście, u dołu lancetowate, wyżej jajowate, zaokrąglone lub tępe. Dorastam do 60 centymetrów wysokości. Rosnę na łąkach, polanach, pastwiskach i trawiastych zboczach.

o
u
v
l.

Starodub łąkowy

Status ochrony:

- ścisła ochrona gatunkowa wymagająca czynnej ochrony
- Czerwona Lista roślin - NT - bliski zagrożenia
- Polska Czerwona Księga Roślin - VU - narażony
- chroniony Dyrektywą Siedliskową

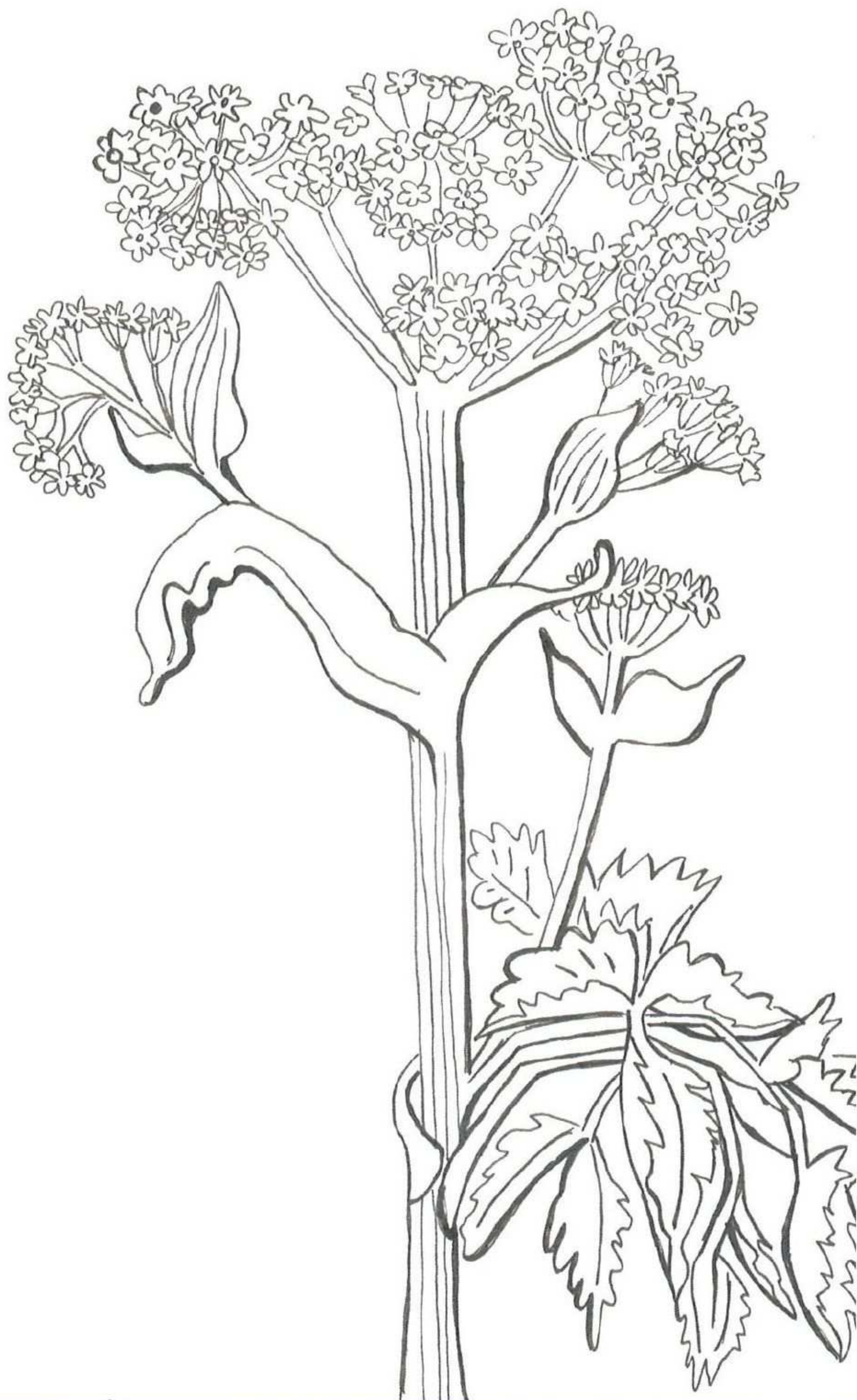
Opis:

Spotkać mnie można na wilgotnych łąkach trzęślicowych, ostrożeńiowych lub w ziółoroślach olsowych. Podobny jestem do dzięgla leśnego. Moje dolne liście są wyraźnie zgięte i skierowane w dół, a łodygę mam silnie bruzdkowaną. Moim kwiatostanem jest baldach złożony z drobnych białych kwiatków. Lubię rosnać tam, gdzie w glebie występuje wapń. Należę do rodziny selerowatych. Kwitnę od lipca do września. Osiągam 140 cm wysokości.

Kosaciec syberyjski

Status ochrony:

- ścisła ochrona gatunkowa wymagająca ochrony czynnej
- Czerwona Lista Roślin - VU - narażony

Opis:

Należę do rodziny kosaćcowatych. Lubię rosnąć na podmokłym terenie: na łąkach, śródleśnych polanach, torfowiskach i w zaroślach. Posiadam duże kwiaty barwy fioletowej, które zapylają trzmiele. Osiągam 1,2 m wysokości. Kwitnę od maja do czerwca. Liście mam długie, wąskie i trawiaste.

Wielosił błękitny

Status ochrony:

- ścisła ochrona gatunkowa wymagająca czynnej ochrony
- Czerwona Lista roślin - VU - narażony

Opis:

Należę do rodziny wielosiłowatych. Lokalnie jestem zwana koziełkiem. Występuję w lasach łągowych i zaroślach. Uważają mnie za roślinę miododajną, która posiada właściwości lecznicze. Dorastam do 1,2 metra wysokości. Kwitnę w czerwcu i lipcu. Moje kwiaty koloru błękitnego tworzą wiechowaty kwiatostan i są samopylne lub zapylane przez pszczoły. Posiadam pręciki o pomarańczowych pylnikach, które zawsze skierowane mam w dół. Rosnę w skupiskach, zwykle po kilkadziesiąt kęp.

Zaraza błękitnawa

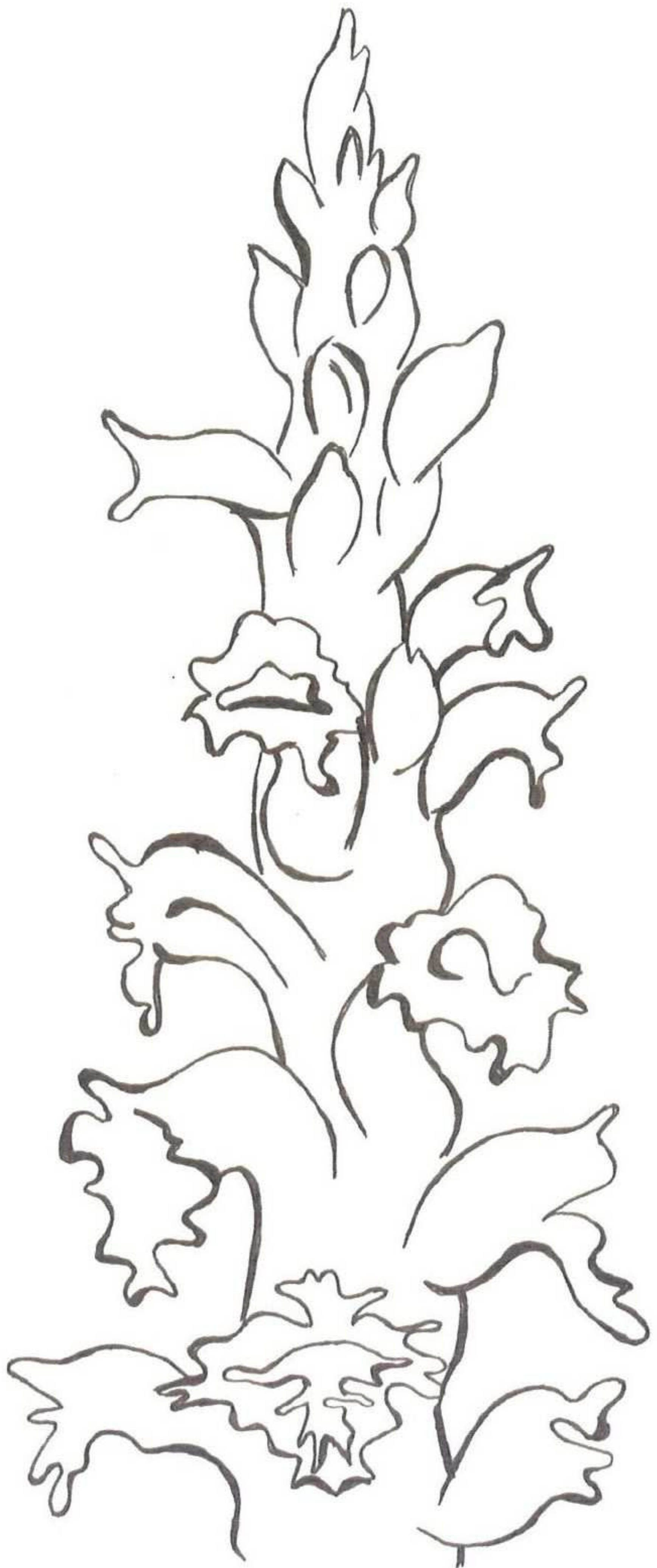
Status ochrony:

- częściowa ochrona gatunkowa
- Czerwona Lista roślin - CR - krytycznie zagrożony
- Polska Czerwona Księga Roślin - CR - krytycznie zagrożony

Opis:

Jestem bardzo rzadkim bezzieleniowym gatunkiem rośliny należącym do rodziny zarzawowatych. Występuję na piaszczystych terenach. Pasożytuję na innej roślinie - bylicy polnej, od której czerpię wszystkie składniki odżywcze. Moja łodyga jest żółtawa, w górnej części gęsto owłosiona i pokryta drobnymi łuskowatymi liśćmi. Na szczycie łodygi, w postaci kłosa, zebrane mam niebiesko-liliowe kwiaty. Kwitnę w czerwcu i w lipcu.

Pszeniec grzebieniasty

Status ochrony:

- ścisła ochrona gatunkowa
- Czerwona Lista roślin - VU - narażony
- Polska Czerwona Księga Roślin - VU - narażony

Opis:

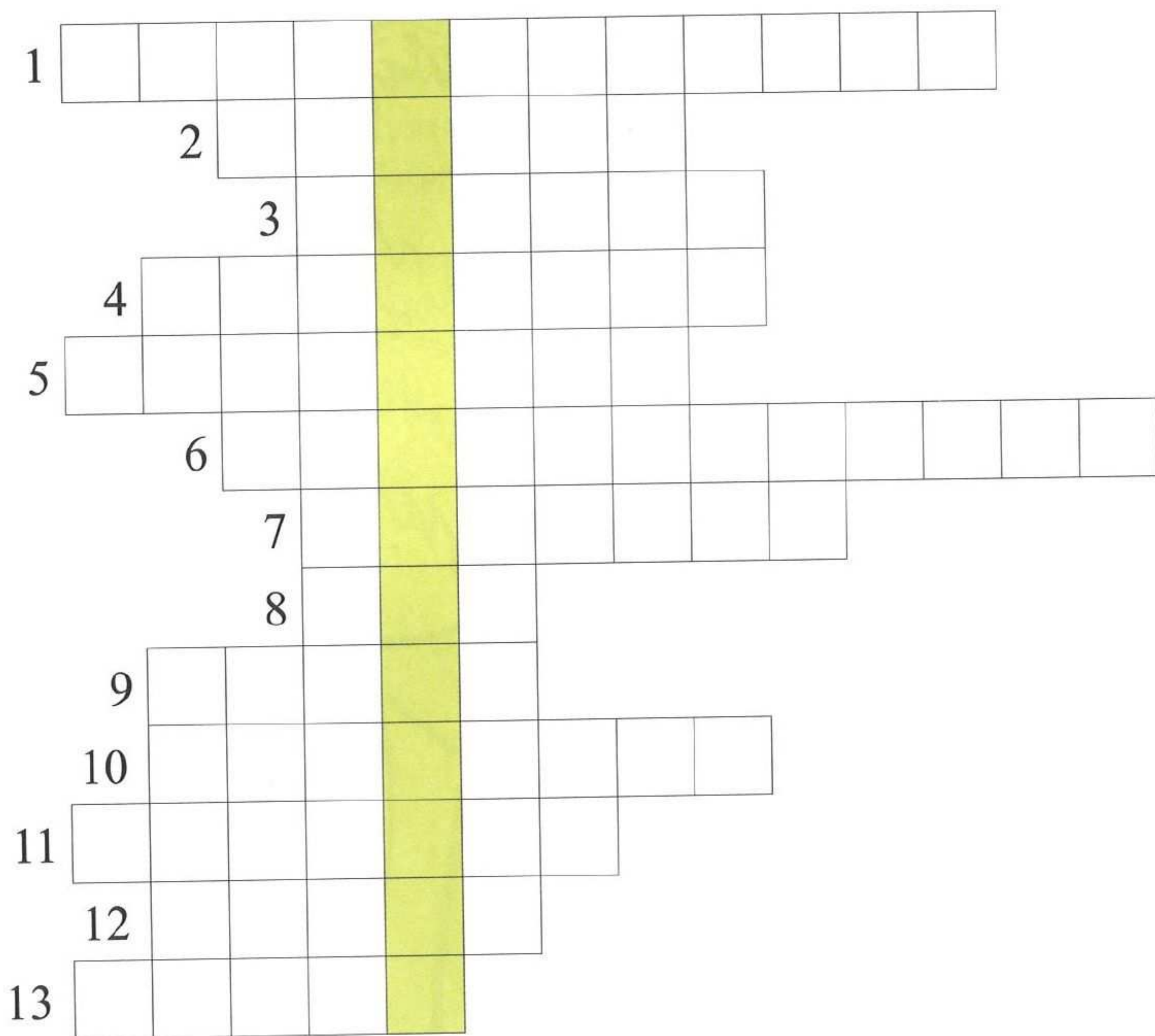
Należę do rodziny zarzawatych. Jestem rośliną jednoroczną, pasożytniczą. Rosnę na skraju lasów i w zaroślach, osiągając 50 centymetrów wysokości. Posiadam owłosioną łodygę. Kwiaty moje mają kolor różowo-purpurowy.

Krzyżówka

Rozwiąż krzyżówkę, a dowiesz się, jakim zabiegom zostały poddane rośliny wymienione w malowance.

1. Obejmuje obszary chronione ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe. Jest to park...
2. Ten chroniony i rzadki gatunek ptaka występuje w logo Mazowieckiego Zespołu Parków Krajobrazowych.
3. Co przedstawia zdjęcie?

4. Na przykład kukawka.
5. Jak nazywa się płaz widoczny na zdjęciu?

6. Pierwszy dzień tygodnia.
7. Zbiór osobników posiadających podobne cechy, o wspólnym pochodzeniu, zbliżonych wymaganiach środowiskowych oraz zdolnych do swobodnego krzyżowania się w warunkach naturalnych i wydających płodne potomstwo.
8. Narząd wzroku.
9. Grupa zmiennocieplnych kręgowców, do której zaliczamy żabę trawną, ropuchę szarą, salamandrę plamistą.
10. Jak nazywa się ta roślina?

11. Specjalista zajmujący się badaniem roślin.
12. Co to za roślina?

13. Co przedstawia zdjęcie?

Nadbużański Park Krajobrazowy

Nadbużański Park Krajobrazowy położony jest w środkowo - wschodniej części Województwa Mazowieckiego. Swym zasięgiem obejmuje lewobrzeżną część doliny Dolnego Bugu od ujścia rzeki Tocznej w miejscowości Drażniew (w gminie Korczew) do ujścia Liwca w pobliżu Kamieńczyka (w gminie Łochów), a także fragment dolnej Narwi (gmina Pułtusk i Pokrzywnica). Jest jednym z największych parków krajobrazowych w Polsce, położony równoleżnikowo chroni prawie 120 km rzeki Bug i 40 km Narwi. Obecnie powierzchnia parku wynosi 74 136,50 ha, a razem z otuliną 113 671,70 ha.

Obszar parku charakteryzuje się dużym zróżnicowaniem krajobrazu. Największym jego walorem jest zachowana dolina Bugu, z meandrującą rzeką, licznymi starorzeczami i wyspami w nurcie oraz piaszczystymi łachami i skarpami. Oprócz doliny rzecznej do parku wchodzi również kompleksy leśne - pozostałości dawnych puszczy, które zajmują około 36 % powierzchni.

Dominują tu bory sosnowe, porastające ubogie, piaszczyste siedliska. Nadrzeczne tereny to kontrast wielu środowisk, suche piaszczyste wydmy graniczą z torfowiskami, a podmokłe lasy łęgowe z borami sosnowymi. Zachowało się tu jeszcze wiele cennych lasów łęgowych. W dolinie Bugu spotyka się większe obszary zarośli łozowych z udziałem rzadkiej wierzby śniadej. Niewielkie powierzchnie na żyzniejszych glebach zajmują grądy. Większe obszary parku pokrywają łąki zalewowe.

Pomysł utworzenia parku krajobrazowego w Dolinie Bugu narodził się w 1976 roku. Jego autorem był Lechosław Herz. Inicjatywa ta spotkała się z ogromnym zainteresowaniem Komisji Ochrony Przyrody ówczesnego Zarządu Okręgu Warszawskiego Ligi Ochrony Przyrody. Dodatkowo, ideę poparł prof. dr hab. Stefan Kozłowski zajmujący się wówczas formułowaniem zasad tworzenia wielofunkcyjnego systemu obszarów chronionych w Polsce. Ważną rolę w promowaniu inicjatywy utworzenia Parku odegrało również Regionalne Towarzystwo Przyjaciół Broku, którego staraniem odbyła się sesja wyjazdowa na teren projektowanego Parku. Mazowiecki Ośrodek Badań Naukowych zorganizował konferencję z udziałem przedstawicieli województw zainteresowanych jego utworzeniem na swoim terenie. Sytuacja polityczna na początku lat 80-tych spowodowała zawieszenie działań dotyczących projektowanego Parku. W 1986 roku Wojewódzcy Konserwatorzy Przyrody z Siedlec (Zbigniew Kaszuba), Ostrołęki (Wiesław Staniszewski) i Ciechanowa (Halina Chiczevska) w uzgodnieniu z Wydziałami Ochrony Środowiska, Gospodarki Wodnej i Geologii Urzędów Wojewódzkich (w Siedlcach, Ostrołęce i Ciechanowie), zlecili zespołowi Rzeczoznawców Towarzystwa Urbanistów Polskich opracowanie dokumentacji projektowanego Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego. Dokumentacja powstawała w latach 1987 - 1992, a głównym jej wykonawcą był mgr inż. Bolesław Król (Towarzystwo Urbanistów Polskich, Warszawa) z zespołem pracowników naukowych i technicznych Wyższej Szkoły Rolniczo-Pedagogicznej w Siedlcach oraz służb planowania przestrzennego (w Siedlcach, Ostrołęce i Ciechanowie). Wyniki prac zostały zaopiniowane przez Wojewódzkie Komisje Ochrony Środowiska i Ochrony Przyrody.

Jednocześnie, działalność informacyjna (popularyzatorska) oraz fakt uwzględnienia projektowanego Parku przy opracowywaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego miast i gmin spowodowały, że idea jego utworzenia jeszcze przed jego formalnym powołaniem weszła praktycznie do obiegu planistycznego i świadomości publicznej. Dokumentacja uzasadniająca utworzenie parku zyskała uznanie i autorzy otrzymali w 1994 roku nagrodę Ministra Ochrony Środowiska.

Nadbużański Park Krajobrazowy miał powstać na terenie 32 jednostek administracyjnych, w tym 4 miast i 28 gmin wiejskich leżących w województwie ostrołęckim, siedleckim, ciechanowskim i łomżyńskim. Powierzchnia Parku wraz z otuliną miała wynosić 222 152 ha. Jednak nie udało się doprowadzić do utworzenia Parku w takich granicach. Rozporządzeniem Nr 36/93 Wojewody Siedleckiego z dnia 30 września 1993 r. w sprawie utworzenia Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. Woj. Siedl. Nr 8, poz. 166) został formalnie powołany na obszarze województwa siedleckiego. W granicach NPK i jego otuliny znalazł się obszar o powierzchni 76 519 ha (67% obecnego terenu) położony na terenie 10 gmin: Jadów, Łochów, Sadowne, Stoczek, Miedzna, Korytnica, Liw, Kosów Lacki, Ceranów, Sterdyń. Następnie Rozporządzeniem Nr 15/94 Wojewody Ciechanowskiego z dnia 8 kwietnia 1994 r. w sprawie utworzenia Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. Woj. Ciech. Nr 9, poz. 52) powołano Park na obszarze 6 326,7 ha w województwie ciechanowskim na terenie gmin Pułtusk i Pokrzywnica. Kolejnym aktem prawnym było Rozporządzenie Nr 13/98 Wojewody Łomżyńskiego z dnia 19 maja 1998 r. w sprawie utworzenia Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. Woj. Łom. Nr 6, poz. 55) na powierzchni 996 ha (łącznie z otuliną) na terenie gmin Nur i Zaręby Kościelne. Znaczna część obszaru projektowanego pierwotnie Parku i jego otuliny znajdowała się w granicach województwa ostrołęckiego (Puszcza Biała) - 139 111 ha (62,6 % projektowanego pierwotnie całego obszaru). Jednak ostatecznie na tym terenie Park nie został utworzony. Obecnie ochroną prawną objęte są cenne przyrodniczo tereny Puszczy Białej i prawego brzegu Bugu w obszarze sieci Natura 2000.

W dniu 1 grudnia 1997 roku powołano pierwszego dyrektora i od tego momentu rozpoczyna się tworzenie Zarządu NPK. Po reformie administracyjnej kraju w 1999 roku cały obszar NPK i jego otuliny znalazł się w granicach województwa mazowieckiego. Rozpoczęto prace nad jego powiększeniem. Mimo prowadzonych negocjacji z gminami w powiecie ostrowskim i wyszkowskim nie udało się zyskać aprobaty tamtejszych samorządów. Sukcesem natomiast zakończyły się negocjacje z samorządami gmin: Sterdyń, Sabnie, Repki, Korczew, Przesmyki, Paprotnia i Platerów.

W dniu 26 marca 2002 r. Wojewoda Mazowiecki podpisał Rozporządzenie Nr 30 w sprawie Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego oraz jego powiększenia (do 74 136,50 ha), a otuliny do 113 671,70 ha (Dz. Urz. Woj. Maz. Nr 98, poz. 2067). Na jego mocy granicami Parku zostały częściowo objęte dodatkowo gminy: Korczew, Paprotnia, Przesmyki (powiat siedlecki), Repki, Sabnie oraz kolejna część gminy Sterdyń (powiat sokołowski) i Platerów (powiat łosicki). W dniu 1 stycznia 2010 roku Nadbużański Park Krajobrazowy wszedł w skład Mazowieckiego Zespołu Parków Krajobrazowych i podlega pod jego Dyrekcję w Otwocku.

Mazowiecki Zespół Parków Krajobrazowych
ul. Sułkowskiego 11
05-400 Otwock
www.parkiotwock.pl